

OKUL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN KURUMSAL ETKENLER VE ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Niyazi ÖZER*
Burhanettin DÖNMEZ**

Özet

Okullarda öğrenmenin istenilen düzeyde gerçekleşmesi ve eğitimsel hedeflere ulaşılması için en temel koşullardan biri; öğrencilerin ve okul personelinin kendilerini güvende ve özgür hissettikleri bir eğitim ortamının sağlanmasıdır. Ancak bazen eğitim-öğretim için uygun ortamların oluşturulmasını engelleyen; öğrencilerden, öğretmenlerden, yöneticilerden, okul binalarından ya da okulun hizmet verdiği toplumdan kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır.

Okulda güvenliğin sağlanmasına engel olabilecek bireysel, ailesel, toplumsal ve kurumsal etkenlerin hepsinin göz önünde bulundurulması ve bu etkenlerin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik önlemler alınması güçtür. Ancak en azından, okul güvenliğini etkileyebilecek kurumsal etkenlerin, eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki olumsuz etkileri en az düzeye indirgenmelidir. Bu makalede alanyazında yer alan ve okul güvenliğini etkileyen kurumsal etkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul güvenliği, kurumsal (okul içi) etkenler, okul dışı etkenler

Giriş

Eğitim insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Ancak zaman içerisinde yaşanan siyasal, ekonomik, kültürel, teknolojik vb. gelişmelerin doğal bir sonucu olarak eğitimin niteliği, eğitimin verildiği yerler ve eğitimi veren kişiler değişime uğramıştır. Örneğin daha önceleri genellikle ailede ya da dini kurumlarda verilen eğitim zaman içerisinde yerini alanında uzman bireylerin çalıştığı kurumlara, okullara bırakmıştır.

E. Durkheim, okulu sosyal kişiliğin kazandırıldığı, M. Weber ise, bireylere bir takım becerilerin kazandırıldığı ve onların toplumsal yaşamdaki rollere hazırlandıkları, bir yer olarak görmekteydiler (Şişman, 2004). Biehler'a göre okul; önceden belirlenmiş eğitim politikalarına uygun olarak, eğitmek istediği bireylere, yeni davranışlar kazandıracak, istenmeyen davranışları azaltacak ya da kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan toplumsal kurumlardır (Nural, 2002).

Bütün kurumlar gibi okulların da varlık nedeni amaçlarıdır. Her kurumun öncelikleri ve önemi farklı olmak üzere çeşitli amaçları vardır. Okulun doğası gereği, amaçları açık ve net olmamakla birlikte; (a) örgütsel amaçlar, (b) yönetsel amaçlar ve

* Arş. Gör.; İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

** Doç. Dr.; İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

(c) eğitimsel amaçlar olmak üzere sınıflandırılabilir. Okulun eğitsel amacı, eğitilen kişide değiştirilmesi gereken davranışları değiştirmektir (Dönmez, 2004a).

Okullarda davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesi için uygun ortamların oluşturulması gerekir. Çünkü davranış değişikliği için gerekli koşullardan biri ortamdır. Uygun davranışlar, uygun ortamlarda kazandırılabilir (Dönmez, 2004b). Ancak okullarda bazen, eğitim-öğretim faaliyetleri için uygun ortamların oluşturulmasını engelleyen sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar öğrencilerden, öğretmenlerden, yöneticilerden, okul binalarından kaynaklanabileceği gibi okulun hizmet verdiği toplumdaki da kaynaklanabilmektedir.

Okul, eğitim örgütünün halka açık olan, halkla yüz yüze gelinen kapısıdır. Bu nedenle, okulun sorunları toplumu, toplumun sorunları da okulu daha doğduğu andan itibaren etkiler (Başaran, 1996). İnsan gereksinimlerinin çeşitlenmesi, bilgi birikimindeki artış, teknolojiye gelişmeler, nüfus artışı, toplumların giderek karmaşıklaşması, toplumsal bağların zayıflaması, aile yapısındaki bozulmalar, işsizlik ve nüfus hareketliliği gibi etkenler toplumlarda yaşanan sorunların artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda okullarda; şiddet, saldırganlık, cinsel taciz, çete faaliyetleri, hırsızlık, sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılıkları gibi sorunlar sıklıkla görülmektedir.

Okullarda öğrenmenin istenilen düzeyde gerçekleşmesi ve eğitimsel hedeflere ulaşılması için en temel koşullardan biri, öğrencilerin ve okul personelinin kendilerini güvende ve özgür hissettikleri bir eğitim ortamının sağlanmasıdır (Güven ve Dönmez, 2002). Pek çok araştırmacı, öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini güvende hissetmedikleri durumlarda; öğrenme ve öğretme etkinliklerinin etkili ve verimli bir şekilde gerçekleşmeyeceğini belirtmişlerdir (Florida State Department of Education, 2002; Prothrow-Stith ve Quaday, 1995; Lewis-Palmer, 1999; Hantman ve diğerleri, 2002; National Educational Service, 1996; Stephens, 1995; Miller, 2003; Planty ve DeVoe, 2005; Güven, 2002; Işık, 2004a). Bazı araştırmacılar ise okulların verimliliği, etkililiği, öğrencilerin başarısı ve gelişimi açısından güvenli ve düzenli bir öğrenme ortamının oluşturulmasını temel koşullardan biri olarak nitelendirmişlerdir (Kadel ve diğerleri, 1999; Kitsantas, Ware ve Martinez-Arias, 2004).

Bu durum Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile de açıklanabilir. Maslow insan ihtiyaçlarını beş kategori altında incelemiştir: (1) Temel fizyolojik ihtiyaçlar (açlık, susuzluk, barınma, cinsellik ve diğer vücut ihtiyaçları), (2) Güvenlik ve emniyet ihtiyacı, (3) Sosyal ihtiyaçlar (ait olma duygusu, sevgi, kabul görme ve arkadaşlık), (4) Saygı ihtiyaçları (kişinin kendime saygısı, özerklik, başarı, statü, şöhret) ve (5) Kendini gerçekleştirme ihtiyacı. Maslow'a göre bu hiyerarşideki ihtiyaçlardan biri tamamen tatmin edildiğinde, ikinci ihtiyaç baskın hale gelmektedir (Lester ve diğerleri, 1983; Robins, 1994). Bu nedenle, öğrencinin öğrenmeye güdülenebilmesi için, alt basamaklardaki fizyolojik, sosyal ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Işık, 2004a).

Bu açıdan bakıldığında, okullarda hiçbir korku yaşanmadan özgür bir eğitim-öğretim ortamının sağlanması için, öncelikle okulun her bir köşesinde, her bir öğrencinin, kendisini evinde olduğu kadar güvende hissetmesi gerekir. Bu nedenle okullardaki yönetsel uygulamalar ve kuralların temel hedeflerinden biri bu güvenli ortamı oluşturmak olmalıdır (Işık, 2004a). Okulda güvenliği sağlayacak yönetsel uygulamalar ve kurallar geliştirilmesi ve uygulanması açısından, okul yöneticilerine bü-

◆ Niyazi Özer / Burhanettin Dönmez

yük görevler düşmektedir. Ancak, okulda güvenli bir ortam yaratmayı amaçlayan bu yönetsel uygulamaların ve kuralların belirlenmesinde, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde, bu ortamı etkileyebilecek unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Stephens'a (1995) göre okul güvenliğini etkileyen altı genel etken vardır. Bunlar; (a) her bir öğrencinin ve personelin bireysel özellikleri, (b) okulun fiziksel çevresi, (c) okulun sosyal çevresi, (d) okul personelinin ve öğrencilerin kültürel özellikleri, (e) yerel politik atmosfer ve (f) okul çevresinde yaşayan toplumun ekonomik durumudur.

Kadel ve diğerleri (1999), güvenli bir okul ortamı oluşturulması sürecinin; okul iklimi, güçlü liderlik, adil ve tutarlı disiplin, öğrencilerin denetlenmesi, kriz yönetim planı, istenmedik davranışlara yönelik bir dizi önleme politikaları ve programları, personel gelişimi, binaların ve öğrenci ulaşımının güvenliği, aile, okul çevresi ve toplumla işbirliği gibi bir dizi unsuru içeren bir konu olduğunu belirtmişlerdir.

Schneider, Walker ve Sprague (2000) ise, okullarda güvenliğin ve emniyetin sağlanması açısından gözden geçirilmesi gereken dört önemli unsur olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar;

- Okul alanlarının tasarımı, kullanımı ve denetimi
- Okulun yönetsel uygulamaları ve yönetim süreci
- Okulun hizmet verdiği çevre ve çevre sakinleri
- Okula devam eden öğrencilerin kişilik özellikleri ve geçmiş yaşantılarıdır.

Gottfredson ve Gottfredson, Amerikan Kongresine sunmak üzere hazırlanan Güvenli Okul Çalışması'nın verilerini yeniden analiz ettikleri çalışmalarında okulda düzensizliğe yol açan aşağıdaki özelliklere dikkat çekmişlerdir (Perone, 1998);

- Okulun toplumsal çevresinin özellikleri (örneğin sosyo-ekonomik düzey, ırk kompozisyonu, toplumda yaşanan suç)
- Okuldaki her bir bireyin özellikleri(örneğin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenci yeteneği..)
- Okulun büyüklüğü (örneğin personel sayısı, öğrenci sayısı)
- Örgütsel iklim (örneğin müdür ve öğretmen davranışları, kurallar, kuralların uygulanması, ödüller, karar alma, öğrenci ilgisi, akademik oryantasyon, öğrenci bağlılığı-adanmışlığı- ilgisi ve inancı)
- Güvenlik önlemleri (örn., güvenlik araçları ve güvenlik personeli)

Okul güvenliği, kapsamlı ve karmaşık bir konu olduğundan, alanyazında yukarıda değinilen etmenler dışında da okul güvenliğini etkileyebilecek pek çok etkene değinilmiştir. Bu etkenler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Okul Güvenliğini Etkileyen Etkenler

<i>Etkenin Kaynağı</i>	<i>Etken</i>	<i>Kaynak</i>
<i>Birey ve/veya Akran Grubu</i>	☒ Yaş,	Prothrow-Stith veQuaday, 1995; Kadel ve diğerleri, 1999; Fishbaugh ve diğerleri, 2003; Welsh, 2003, Schreck, Miller ve Gibson, 2003; Florida State Dept. Of Edu ve Bureau of Inst. Supp., 1997
	☒ Cinsiyet,	
	☒ Alkol ya da uyuşturucu bağımlılığı,	
	☒ Erken gelişim dönemlerinde şiddete maruz kalma ya da şiddete tanık olma,	
	☒ Anne-baba istismarı,	
	☒ Düşük akademik başarı,	
	☒ Sınıf tekrarı,	
	☒ Anti-sosyal akran arkadaşlığı,	
<i>Aile</i>	☒ Çete üyeliği,	Kadel ve diğerleri, 1999; Herrenkohl ve diğerleri, 2000; Florida State Dept. Of Edu. ve Bureau of Inst. Supp., 1997
	☒ Aile içi şiddet,	
	☒ İstismar,	
	☒ Aile yönetiminde yaşanan sorunlar,	
	☒ Ailedeki anti-sosyal normlar ve değerler,	
<i>Toplum</i>	☒ Ebeveynlerin alkol ve/veya uyuşturucu kullanması,	Kitsantas, Ware ve Martinez-Arias, 2004; Herrenkohl ve diğerleri, 2000; Welsh, Stokes ve Grene, 2000; Schreck, Miller ve Gibson, 2003
	☒ Uyuşturucu madde ve silah kullanımı ile ilgili yasal düzenlemeler,	
	☒ Medyaya yansıyan şiddet,	
	☒ Yoksulluk,	
<i>Okul</i>	☒ Nüfus hareketliliği,	National School Safety Center, 1990; Stephens, 1995; Kadel ve diğerleri, 1999; Welsh, 2000; Welsh, Stokes ve Grene, 2000; Schenieder ve diğerleri, 2000; Welsh, 2003; Schreck, Miller ve Gibson, 2003; Kitsantas, Ware ve Martinez-Arias,2004; Gottfredson ve diğerleri, 2005; Dwyer ve Osher, 2000
	☒ Sosyo-ekonomik durum,	
	☒ Fiziksel Etkenler	
	√ Okul binasının yeri	
	√ Okul binasının tasarımı	
	√ Okul binasının ve eklerinin etkili kullanımı ve denetimi	
	☒ Psikolojik Etkenler (Okul İklimi)	
	√ Liderlik	
	√ Okula bağlılık ve adanmışlık	
	√ Yabancılaşma	
√ Okul büyüklüğü		
<i>Okul</i>	☒ Sosyal Etkenler (Okul Kültürü)	
	√ Normlar	
	√ Değerler	

Tablo 1’de görüldüğü gibi çoğu araştırmacı çalışmalarında, okul güvenliğini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen bu etkenleri, çalışmalarının amacına göre bireysel, ailesel, toplumsal, akran grubundan kaynaklanan ve okuldan kaynaklanan etkenler olarak sınıflandırmışlardır (Bkz. Kadel ve diğerleri, 1999; Welsh, 2000; Welsh, 2003; Welsh, Stokes ve Grene, 2000; Herrenkohl ve diğerleri, 2000; Florida State Department of Education ve Bureau of Instructional Support and Community Services, 1997; Shader, 2003; Schreck ve diğerleri, 2003).

Okul güvenliğini etkileyen bu etkenler; mekân açısından okul içi (kurumsal) etkenler ve okul dışı etkenler olarak sınıflandırılabilir. Kurumsal etkenler, okuldaki bireylerin güvenliğini tehdit eden (şiddet ve saldırganlık gibi), okulun kendisinden kaynaklanan etkenlerdir. Okul dışı etkenler ise; okuldaki bireylerin güvenliğini tehdit eden ve okul çevresinden kaynaklanan etkenlerdir.

Okul Güvenliğini Etkileyen Kurumsal Etkenler

Yapılan araştırmalar, okul iklimi, okul kurallarının adil olması, okul tarafından alınan güvenlik önlemleri (Kitsantas, Ware ve Martinez-Arias, 2004) ve okul binalarının yeri, tasarımı, binaların ve eklerinin etkili kullanımı (Schneider ve diğerleri, 2000; Planty ve DeVoe, 2005) gibi okuldan kaynaklanan etkenler ile öğrenci davranışı arasında önemli ilişkiler olduğunu açığa çıkarmıştır (Kitsantas, Ware ve Martinez-Arias, 2004). Özetle okuldaki bireylerin, istenmeyen davranışlarda bulunmasında sadece bireysel etkenler rol oynamazlar. Okulun fiziksel, sosyal ve psikolojik ortamından kaynaklanan etkenler de bireyin davranışlarını etkileyebilmekte ve okulda istenmeyen davranışların gerçekleşmesine neden olabilmektedir.

Fiziksel Etkenler

Eğitim, bir çevre etkenidir. Başka bir deyişle insanı eğitmek, insana önceden belirlenen davranışları kazandıracak nitelikte düzenli bir çevre sunmak demektir. Planlı eğitimde, eğitilenin etkileneceği çevre, rasgele bir araya gelmiş varlık, olay ve düşüncelerden oluşmaz. Bunlar, eğitimin gerektirdiği biçimde ve nitelikte önceden düzenlenir (Başaran, 1999, 13). Böylece davranış değişikliğinin gerçekleşmesi için uygun eğitim-öğretim ortamı oluşturulmaya çalışılır.

Okulun fiziksel çevresi, okulda fiziksel ve psikolojik açıdan güvenliğin, etkililiğin sağlanmasında önemli bir etkenidir (Schneider, Walker ve Sprague, 2000). Fiziksel olarak okul binasının inşa edileceği yeri belirleme, uygun bir eğitim-öğretim ortamı oluşturma sürecinde ilk aşamadır. Okul binasının yeri belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken bazı özellikler şöyle sıralanabilir (Işık, 2004b; Dönmez, 2004b):

1. Sunulacak eğitim ve öğretim planlarına uygun bir yer olmalıdır.
2. Devam eden öğrenciler için rahatça ulaşılacak bir yerde olmalıdır.
3. Trafik, gürültü ve hava kirliliği açısından sorun yaratacak yerlerden uzak olmalıdır.
4. Alt yapı hizmetlerinin sağlanabileceği bir yerde olmalıdır.
5. Okulun yeri, ileriki yıllarda genişleme imkânı sağlayacak nitelikte olmalıdır.

Bu amaçla; (a) okul binası yapılacak veya okul binası olarak kullanılacak gayrimenkullerin bulunduğu yerin sağlık, eğitim-öğretim ve ulaşım bakımından elverişli ve öğrencilerin kolaylıkla gidip gelebilecekleri bir yerde olmasının göz önünde bulundurulması, (b) hapisane, meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi topluma açık yerler ile alkollü içki satılan yerlerin, okul bina ve tesislerinden en az 100 metre uzaklıkta bulunması, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile zorunlu hale getirilmiştir (MEB, 1961, *Değişik: 12.11.2003 – 5002/1 md*).

Okul binalarının tasarımı, binaların ve eklerinin etkili kullanımı ve denetimi de okuldaki bireylerin kararlarını ve davranışlarını etkileyebilmektedir (Stephens, 1995; North Carolina State Department of Public Instruction, 1998; Schneider ve diğerleri, 2000; Planty ve DeVoe, 2005). Örneğin Astor, Meyer ve Behre (1999) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, okullarda yaşanan şiddet olayları daha çok koridorlar, kantinler (yemekhane) ve okul bahçesi gibi yerlerde yaşanmaktadır. Bu araştırmaya katılan öğrenciler ve öğretmenler ayrıca okullarda yaşanan şiddet olaylarının özellikle öğrencileri denetleyecek bir yetişkinin olmadığı zamanlarda meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Bu bağlamda, okul binalarının tasarımı ve kullanımı ile istenmeyen davranışların ve suç eylemlerinin gerçekleşmesi arasında doğrudan bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu amaçla ABD’de, Crime Prevention Through Environmental Design-CPTED (Çevresel Düzenleme İle Suçun Önlenmesi) ilkeleri geliştirilmiştir. Bu ilkelerin temelinde, fiziksel çevrenin uygun bir biçimde tasarlanmasının ve etkili kullanılmasının hem suçun yaratacağı korkuyu hem de suç eylemlerini azaltabileceği yatmaktadır (North Carolina State Department of Public Instruction, 1998).

Gelişmiş ülkelerde okul binalarının tasarımı, özel bir uzmanlık alanı olarak ele alınmış olmasına karşın Türkiye’de henüz bir uzmanlık alanı olarak gelişmemiştir. Son dönemlerde MEB tarafından tip proje geliştirme çalışmaları olmasına karşın (“Yeni Okul Projeleri”, 2006), okul binaları halen genel olarak bu konuda devletçe geliştirilmiş bazı standart tip projelere göre yapılmaktadır (Işık, 2004b). Ancak gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de, bina tasarımlarındaki ve denetimindeki yetersizlikler ve eksiklikler nedeniyle insan yoğunluğunun fazla olduğu okul, hastane vb. binalarda, doğal felaketlerin ve kazaların etkileri büyük olabilmektedir (Kışoğlu ve diğerleri, 2005). Örneğin 1 Mayıs 2003 tarihinde Bingöl’de meydana gelen depremde bir ilköğretim okulundaki 85 öğrenci ve 1 nezaretçi öğretmen hayatını yitirmiştir (Kışoğlu ve diğerleri, 2005; Gülkan ve Utkutuğ, 2003). 1 Mayıs 2003 Bingöl depreminde hayatını kaybeden insanların (177 kişi) yarısının sadece bir okuldan olması üzerinde önemle düşünülmesi gereken bir konudur. Ülkemizin % 96’sının deprem kuşağında olması (Petal ve Türkmen, 2001) ise konunun önemini daha da artırmaktadır.

Bu nedenle okul binalarının, öğrencilerin ve okul personelinin kendilerini hem fiziksel hem de psikolojik açıdan güvende hissedecekleri bir okul ortamının gerektirdiği bir dizi ölçüte uygun olarak yapılması kaçınılmazdır. Ülkemizin büyük bir kısmının deprem kuşağında olması bu durumu zorunlu hale getirmektedir. Çalışmalarında okul binalarının deprem güvenliği için en az tasarım ölçütlerini belirlemeyi amaçlayan Gülkan ve Utkutuğ (2003), yaşanmış deneyimlerinden hareketle Milli Eğitim Bakanlığı’nca yaptırılacak bütün betonarme okulların, can güvenliğini artırmak amacıyla asgari miktarda perde duvara sahip olacak şekilde boyutlandırılmasını önermişlerdir.

Okul binalarının ve eklerinin (spor salonu, atölye, yemekhane vb.) deprem güvenliği dışında genel güvenlik açısından sahip olması gereken bazı özellikler şöyle sıralanabilir (Dönmez, 2004a):

1. Okul binası, okul personelinin ve öğrencilerin sağlığını bozacak nitelikte olmamalıdır. Bu nedenle ısıtma, aydınlatma ve havalandırma sistemleri sağlık koşullarına uygun olmalıdır.

◆ Niyazi Özer / Burhanettin Dönmez

2. İnsanların ve eşyanın korunması için okul binası güvenli olmalıdır. Okul kapıları ve pencereleri sağlam ve kilitlenebilir nitelikte olmalıdır.
3. Okulda ortak kullanılan tuvalet, lavabo, kantin vb. alanlar öğrenci sayısı dikkate alınarak yeter sayıda yapılmalı, kantinler öğrencilerin başta kırtasiye ve sağlıklı beslenme gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte olmalıdır.
4. Okul binaları sade, kullanılmayan alan yaratacak girinti ve çıkıntıları, uzun ve dolambaçlı koridorları olmayan binalar olarak tasarlanmalıdır.

Özetle okullarda fiziksel anlamda güvenli bir ortamın sağlanması için, gözden geçirilmesi gereken önemli bazı çevresel özellikler şöyle sıralanabilir (Atlas, 2002; Dunn, 1999):

- Bahçe ve/veya okul giriş-çıkış noktalarının tasarımı, sayısı, denetimi
- Tuvaletlerin yeri ve tasarımı
- Kantin, oyun alanı gibi ortak kullanılan alanların tasarımı, denetimi
- Okul binasındaki daha fazla sorunun yaşandığı kör noktalar ya da tenha yerler ve bu yerlerin denetimi
- Günün farklı saatlerinde okulda yaşanan yoğunluğun (trafik) planlanması
- Öğleden sonra ve akşam saatlerinde düzenlenecek etkinlikler için okulun ve çevresinin ışıklandırılması
- Değişik sınıf düzeylerinde öğrencilerin ders aralarında bir araya geldiği koridorlar

Psikolojik Etkenler (Okul İklimi)

Okulların da bireyler gibi kendi kişilik özellikleri (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991; Welsh, 2000) bir başka ifade ile iklimleri vardır. Hoy ve Miskel'e göre okul iklimi, üyelerin davranışlarını etkileyen ve bir okulu diğer okuldan ayırt eden özellikler bütünüdür (Çelik, 2002). Peterson ve Skiba (2001) okul iklimini; farklı öğrenme ürünlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilecek, okul çevresine ilişkin olumlu ve olumsuz duyguların yansımaları olarak tanımlamışlardır. En genel anlamıyla okul iklimi; okulun genel atmosferi veya okuldaki genel tutumdur, yani okulun diğer okullardan ayırt edilmesini sağlayan kişiliğidir.

Okul iklimine ilişkin yukarıdaki tanımlamaların ortak yönü iklimin bireysel algılara dayalı olmasıdır. Bu nedenle okul iklimi psikolojik yönü ağır basan bir kavram olarak nitelendirilebilir Okul iklimi, daha çok deneysel ve dış gözlemlere dayanmaktadır. Örneğin okul dışından bir kimse bir okulu ziyaret ettiğinde, o okulun iklimi hakkında, gözlediği bazı durumlara bağlı olarak bir fikir sahibi olabilir.

İklim, okulun hem fiziksel özelliklerini hem de okuldaki düzen, doyum ve verimlilik düzeyini kapsar. Okul iklimi, aynı zamanda okuldaki problemlerin çözümünde hangi yaklaşımların izlendiğini ve öğrencilerin, öğretmenlerin, diğer personelin ve toplumun birbirlerini nasıl etkilediğini de kapsar. Ayrıca iklim, öğrencinin okula bağlılık hissedip hissetmediğini ve okul kurallarının nasıl belirlendiğini, nasıl ifade edildiğini, nasıl anlaşıldığını ve uygulandığını da yansıtır (National School Safety Center, 1990). Perone (1998) okul ikliminin öğrenci davranışları ve okul güvenliği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Welsh, Stokes ve Greene'e (2000) göre okul iklimi; öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler arasında istendik davranışa ilişkin

normların belirlenmesine yardım eder ve okul güvenliği için kurumsal sorumlulukların belirlenmesini sağlar. Bu bağlamda olumlu bir okul iklimi, okulda güvenliğin sağlanmasına ve artırılmasına katkıda bulunabileceği söylenebilir. Çünkü okulun örgütsel iklimi, okuldaki bireylerin davranışlarını etkilediği gibi onların davranışlarından da etkilenen, göreceli olarak süreklilik gösteren bir niteliktir (Dönmez, 1992).

Okul müdürünün liderlik özellikleri, okul iklimini etkileyebilen önemli bir etmendir (Stephens, 1995). Çünkü liderin, okul yönetimine ilişkin tutum ve davranışları, okul iklimini etkileyebilmektedir. Bu nedenle, olumlu bir okul iklimi yaratılmasında, okul yöneticilerine önemli görevler düşmektedir (Stephens, 1995). Okul yöneticileri, okul güvenliği açısından tehdit oluşturan durumların saptanmasından, önlemlerin planlanması ve uygulanmasına kadar her aşamada merkezi bir rol oynamaktadır. Bu durum da, okul yöneticilerinin yöneticilikten çok liderlik davranışları göstermelerini zorunlu hale getirmektedir (Dönmez, 2001).

Öğrencileri önemseyen, önemseyemediğini gösteren ve öğretmenlere ve okul personeline bu açıdan model oluşturan bir yöneticinin, okulda olumlu bir iklim yaratılmasına katkıda bulunacağı söylenebilir. Güvenli bir okul ikliminde, her bir öğrenci önemsenir. Böyle bir iklime sahip eğitim ortamlarında, istendik davranışlara ilişkin beklentiler ve kurallar açıkça belirtilir, tutarlı ve adil bir şekilde uygulanır (Stephens, 1995).

Öğrencilerin ve personelin, okula bağlılıkları ve adanmışlıkları, okul iklimini ve aynı zamanda okul güvenliğini etkileyen bir diğer önemli etkidir. Gerçekten güvenli bir okulda, herkesçe paylaşılan bir bağlılık ve kimlik duygusu vardır (Stephens, 1995). Okula bağlılık; öğrencilerin okulu, öğretmenleri ve öğretmenlerinin düşüncelerini ne düzeyde önemsediklerinin göstergesidir. Okula bağlılık gösteren öğrenciler, okul etkinliklerine daha fazla katılırlar, okul normlarını daha üst düzeylerde içselleştirirler ve kendilerini daha değerli ve kabul edilmiş hissederler. Bu nedenle okula bağlı öğrencilerin, okul kuralları dışında davranma olasılıkları düşüktür (Payne, Gottfredson ve Gottfredson, 2003).

Okula bağlı olan öğrencilerin okula az bağlı olan öğrencilere oranla daha az suç işlediklerini saptayan çok sayıda araştırma vardır (Kızmaz, 2004). Bu durum, suç ile okula bağlılık arasında negatif bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Yani öğrencilerin ve personelin okula bağlılıklarının artması, okulda yaşanabilecek şiddet ve suç olaylarını azaltabilmektedir.

Okula bağlılığı etkileyen önemli faktörlerden biri okul büyüklüğüdür. McNeely, Nonnemaker ve Blum (2002), öğrencilerin, okula bağlılıklarını arttıracak yolları belirlemek amacıyla, okula bağlılık ve okul çevresi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda ortalama olarak küçük okullardaki öğrencilerin, okula daha fazla bağlı oldukları bulunmuştur. Büyük okullardaki öğretmenler, bütün öğrencilerle sıcak ve olumlu ilişkiler kuramamaktadırlar (McNeely, Nonnemaker ve Blum, 2002). Bu durum, okullarda bir kimliksizlik ve güçsüzlük kültürünün oluşmasına neden olabilmektedir (Welsh, Stokes ve Grene, 2000). Bu da, okullardaki bağlılığı olumsuz yönde etkilemektedir.

Warner ve diğerleri (1999), öğrenci sayısının hızla arttığı, büyük sınıfları olan ve öğrenci-öğretmen oranlarının yetersiz olduğu büyük okullarda, öğrencilerin daha fazla yabancılaştığını bulmuşlardır. Büyük okullardaki öğrencilerin, müfredat içi ve

dışı etkinliklere daha az katıldıkları söylenmektedir. Okul etkinliklerine katılma düzeyinin düşük olması, sosyal bütünleşme düzeyinin de düşmesine ve daha fazla olumsuz öğrenci davranışının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. ABD'deki okullarda, son dönemlerde meydana gelen 7 ölüm olayının 5'i 1.000 veya daha fazla öğrencisi olan okullarda meydana gelmiştir ("Another Take," 1999). Okul büyüklüğü, güvenlik açısından bir risk etkeni olarak görülse de, küçük okulların her koşulda güvenli olacağı ya da büyük okulların her koşulda güvensiz olacağı da düşünülmemelidir.

Sosyal Etkenler (Okul Kültürü)

Okul kültürü; öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer okul personeli arasındaki ilişkileri temsil eden inançlar, değerler ve tutumları kapsar. Okul kültürü; iletişim modellerini, uygun davranışlara ilişkin normları, rol ilişkilerini, rol algılarını, etkileşim ve uyum gösterme örüntülerini, ödülleri ve yaptırımları da içeren birçok konuyu kapsar (Welsh, 2003). Özetle okul kültürü, okuldaki bireylerin günlük davranışlarını yönlendiren inançlar ve değerlerden oluşur ve okulda kabul gören davranışları tanımlar (Stephens, 1995).

Bir okulda yönetim kültürü, öğretmen kültürü ve öğrenci kültürü gibi bazı alt kültürler bulunabilir. Ancak okul kültürünün okuldaki bütün bireyler tarafından paylaşılan ortak kültür olması beklenir (Şişman, 2004). Yapılan araştırmalar, ortak bir kültüre sahip olmayan okullarda, şiddet olaylarının yaşanma ihtimalinin daha fazla olduğunu göstermektedir (Bass, 2004).

Okul kültürü, okuldaki bireylerin davranışlarını, mesajları, sembolleri içermesi nedeniyle daha çok sosyolojik bir kavram olarak nitelendirilebilir (Dönmez, 2004a, 101). Okul kültürü, daha çok okul örgütünün görünen öğelerini ortaya koyar (Güçlü, 2003). Okul iklimi ile ilgili çalışmalar genellikle davranışa ilişkin algıları incelerken, okul kültürü ile ilgili çalışmalar varsayımlar, değerler ve normları inceler (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991)

Bu bağlamda en önemli konulardan biri okulda istenik davranışlara ilişkin normlardır. Çünkü en iyi şekilde düzenlenmiş çevrede bile, istenmeyen davranışların ortaya çıkması, okul kurallarının uygulanmasını gerektirir (National School Safety Center, 1990). Okullar, kurallar tarafından yönetilen örgütler olmalıdırlar. Ancak birçok öğrenci, okul ve sınıf kurallarının neler olduğuna dair çok az deneyimle okullara gelmektedirler. Benzer biçimde, birçok öğrenci de, okul ve sınıf kurallarının oluşturulmamasından dolayı başarısızlığa düşmektedir (Arslan, 2004).

Bu nedenle okul kuralları açıkça tanımlanmalıdır. Açık, adil ve tutarlı disiplin kuralları oluşturmak, olumlu bir okul iklimi ve kültürü oluşturmak için gerekli bir unsurdur (National School Safety Center, 1990; Kitsantas ve diğerleri, 2004). Okul kuralları ile okul güvenliği ilişkisi üzerine yapılmış önemli çalışmalardan biri National Institute of Education's-NIE [Ulusal Eğitim Enstitüsü] (1978) tarafından, Amerikan Kongresine rapor olarak sunulmak üzere hazırlanan "Güvenli Okul Çalışması"dır. Bu çalışma sonunda hazırlanan raporda; en kötü disiplin problemlerinin yaşandığı okullarda; okul kurallarının açık, adil ve tutarlı olmadığı, kuralların zorlama yoluyla uygulandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Okuldaki bütün bireylerin ortaklaşa inandığı temel değerler, okul kültürünün önemli bir öğesidir (Güçlü, 2003). Bu ortak değerler, aynı zamanda okuldaki alt kültürlerin birleştirilmesi görevini de üstlenebilmektedir. Okul güvenliğini de etkileyebi-

Okul Güvenliğine İlişkin Kurumsal Etkenler ve Alınabilecek Önlemler ◆

len ortak değerlerden bazıları şöyle sıralanabilir (Stephens, 1995; Dwyer ve Osher, 2000; Hernandez ve Seem, 2004)

- Öğrencilerin ve okul personelinin birbirlerini önemsemesi,
- Okulda akademik başarıya odaklanılması, öğrenciler arasında ayırım yapılmaksızın, herkesten üst düzeyde akademik performans ve başarı beklenmesi,
- Ailelerin ve toplumun çeşitli yollarla eğitime ve okula ilgilerinin ve katılımlarının sağlanması,
- Okuldaki bireyler arasındaki işbirliği
- Önemli konularda (örn., okul güvenliği) okul personeli, aileler ve öğrencilerle birlikte karar alınması

Okul kültürü ve iklimi arasında bazı farklılıklar olsa da, bu kavramları ve kavramların içeriklerini birbirinden kesin bir şekilde ayırmak güçtür. Çünkü okul iklimi ve okul kültürünün öğeleri arasında bir etkileşim olabilmektedir. Örneğin okul yöneticisinin tutum ve davranışlarını içeren liderlik özelliklerinin, hem psikolojik hem de sosyal boyutu bulunmaktadır. Bu özelliğinden dolayı liderlik, okulun hem psikolojik (iklimsel), hem de sosyal (kültürel) bir özelliği olarak nitelendirilebilir.

Okul iklimi ve okul kültürü arasında kesin sınırları olan bir ayırım yapılamasa da, okul iklimi ve okul kültürünün okuldaki bireylerin davranışını etkilediği bilinen bir gerçektir. Özetle, okul iklimi ve okul kültürü, okul güvenliği ile ilişkilidir ve okul güvenliğini etkilemektedir.

Sonuç

Okullarda eğitsel amaçlara ulaşılmasını sağlamak için; öğrencilerin ve öğretmenlerin, fiziksel ve psikolojik korku yaşamadan, özgürce öğrenebilecekleri ve öğretebilecekleri, güvenli bir okul ortamı yaratılmalıdır. Ancak fiziksel ve psikolojik açıdan güvenli bir okul ortamı oluşturulurken, bu ortamı etkileyen öğelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu bağlamda, okulda güvenliğin sağlanmasını olumsuz olarak etkileyebilecek fiziksel, psikolojik ve sosyal bütün kurumsal etkenler, göz önünde bulundurulmalı ve bu etkenlerin olumsuz etkilerini azaltmaya ve önlemeye yönelik önlemler alınmalıdır.

Okuldaki bireylerin kendilerini fiziksel açıdan güvende hissetmelerini sağlayacak unsurlardan biri, okul binasıdır. Ayrıca bütün kamu binaları gibi okul binaları da olağanüstü hallerde insanların yararlanacakları ve sığınacakları binalardır. Bu nedenle, bu binaların tasarımı, yapımı ve kullanılması konusunda çok titiz olunmalıdır. Bu bağlamda MEB'in yürütmüş olduğu tip proje okulları geliştirme çalışmaları büyük öneme sahiptir. Çünkü tip proje okullarının tasarım ve yapım aşamalarında deprem güvenliği göz önünde bulundurulmuş, yangın merdivenleri standart hale getirilmiştir. Ancak eğitim binalarının yapımında tip projelerinin uygulanması zorunlu değildir. Yapılacak yeni okul binalarının tasarımı ve yapımında bu uygulamanın zorunlu hale getirilmesi okullarda fiziksel güvenliğin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

◆ Niyazi Özer / Burhanettin Dönmez

Okul binalarının ve eklerinin tasarım ve yapımı kadar etkili kullanılması da önemlidir. Bu nedenle, okullarda şiddet ve saldırganlık olaylarının daha çok yaşandığı yerler belirlenmeli ve bu yerlerdeki denetimler arttırılmalıdır. Kısaca her bir okul binası, fiziksel güvenlik açısından değerlendirilmeli, eksik ve sorun yaratan noktalarda gerekli önlemler alınmalıdır. Bu noktada, her bir okulun özgün koşullarını göz önünde bulundurmalı, gerektiği takdirde okulda fiziksel güvenliği sağlama ya yönelik çağdaş teknolojik olanaklardan (kamera, detektör vb.) da yararlanılmalıdır.

Okulun fiziksel çevresi gibi, okulun iklimi ve kültürü de okul güvenliğini etkileyebilmektedir. Okulda güvenliği arttırmayı amaçlayan fiziksel önlemler ve düzenlemeler, öğrencilerin ve personelin kendilerini tamamen güvende hissetmelerini sağlamayabilir. Çünkü güvenlik, hem fiziksel hem de psikolojik boyutları olan bir kavramdır. Fiziksel açıdan güvenli bir okulda bile öğrenciler ve okul personeli kendilerini psikolojik açıdan güvende hissetmeyebilir. Bu bağlamda okulda olumlu ve sıcak bir iklimin ve güçlü bir kültürün oluşturulması, güvenlik sorunlarının yaşanma olasılığını azaltabilir.

Okulda olumlu bir iklimin ve kültürün oluşturulmasında tüm, okul personeline önemli görevler düşmektedir. Özellikle okul yöneticileri, okul güvenliği açısından tehlike oluşturabilecek durumların saptanması, gerekli önlemlerin planlanması ve uygulanması aşamalarında merkezi bir rol oynamaktadırlar. Bu nedenle okul ikliminin belirleyicisi olarak nitelendirebileceğimiz okul yöneticileri, güvenli bir ortam yaratmaya çalışmalıdırlar.

Bu noktada, öğrenci-öğrenci, okul personeli-öğrenci ve personel-personel ilişkilerine önem verilmeli, öğrencilerin ve personelin okula bağlılıklarını arttıracak çalışmalar yürütülmelidir. Örneğin, okulda ders dışı kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenmeli, bu etkinliklere sadece öğrenci ve personelin değil aileler ve toplumun da katılımı sağlanmalıdır. Okul kuralları belirlenirken, okul personeli ve öğrencilerinde görüşü alınmalı, kurallar uygulanırken adil ve tutarlı olunmalıdır. Benzer biçimde okuldaki bütün bireyler tarafından paylaşılan ortak bir okul kültürü oluşturulmalı, oluşturulan bu kültürü korunmalı ve gerektiğinde bazı değişiklikler yapılmalıdır.

Kaynakça

- Another take on school violence: School size and location, are they factors? (1999). *Rural Policy Matters*, 1(4), 1–2.
- Arslan, H. (2004). Sınıf kurallarının belirlenmesi ve uygulanması. M. Şişman ve S. Turan (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 26–41). Ankara: Öğreti, Pegem A Yayıncılık.
- Astor, R. A.; Meyer, H. A. and Behre, W. J. (1999). Unowned places and times: Maps and interviews about violence in high schools. *American Educational Research Journal*. 36(1): 3–42
- Atlas, R. (2002). *Designing safe schools*. Miami, FL: Atlas Safety ve Security Design Inc.
- Bass, R. (2004). *The impact of school culture on school safety: An analysis of elementary schools of southwestern metropolitan school district*. (Unpublished Doctoral Disertation). University of Arizona: Arizona
- Başaran, İ. E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- _____. (1999). *Eğitime giriş (Dördüncü Kez Yeniden Basım)*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye.
- Çelik, V. (2002). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DeVoe, J. F., Peter, K., Noonan, M., Snyder, T. D., ve Baum, K. (2005). *Indicators of school crime and safety: 2005 (NCES 2006–001/NCJ 210697)*. U.S. Departments of Education and Justice. Washington, DC: U.S. Government Printing Of_çe.
- Dönmez, B. (1992). *İnönü Üniversitesi'nin örgütsel iklimi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- _____. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25), 63–74.
- _____. (2004a). Bir eğitim kurumu olarak okul. Y. Özden (Ed.), *Öğretmenlik mesleğine giriş* (ss. 85–114). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- _____. (2004b). Sosyal bir sistem olarak sınıf ve sınıfın öğrenme iklimi. M. Şişman ve S. Turan (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 43–62). Ankara: Öğreti, Pegem A Yayınları.
- Dönmez, B., ve Güven, M. (2001). *Ortaöğretimde görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin okul güvenliğine ilişkin algı ve beklentileri*. Malatya: İnönü Üniversitesi Araştırma Projesi (Proje No: 2001/54).
- Dunn, M. (1999). Critical elements in school security. *American School and University*, 71(11), 13–16.
- Dwyer, K and Osher, D. (2000). *Safeguarding our children: An action guide*. Washington, D.C: U.S. Departments of Education and Justice, American Institutes for Research
- Florida State Department of Education. (2002). *Voices from the field: Working together for safe and secure schools*. Tallahassee, FL: Florida State Department of Education, Southeastern Regional Vision for Education (SERVE).
- Florida State Department of Education and Bureau of Instructional Support and Community Service. (1997). *School staff guide to risk and resiliency*. Tallahassee, FL: Author.
- Gottfredson, G. D., Gottfredson, D. C., Payne, A. A., and Gottfredson, N. C. (2005). School climate predictors of school disorder: Result from a national study of delinquency prevention in schools. *Journal of Research In Crime and Delinquency*, 42(4), 412–444.
- Güçlü, N. (2003). Örgüt kültürü. *Kırgızistan Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:6, 147–159.
- Gülkan, P., ve Utkutuğ, D. (2003). Okul binalarının deprem güvenliği için minimum dizayn kriterleri. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 2003/3(425), 13–22.
- Güven, M. (2002). Okul güvenliğinde psikolojik danışmanların rolü ve görevi. *Eğitim Araştırmaları*, 3(9), 68–72.
- Güven, M., ve Dönmez, B. (2002). Ortaöğretim öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin algı ve beklentileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(4), 59–68.

◆ Niyazi Özer / Burhanettin Dönmez

- Hantman, I., Bairu, G., Barwick, A., Smith, B., Mack, B., Meston, S., et al. (2002). *Safety in numbers: Collecting and using crime, violence and discipline incident data to make a difference in schools*. Washington, DC: National Forum on Education Statistics (ED/OERI).
- Hernandez, T. J., and Seem, S. R. (2004). A safe school climate: A systemic approach and the school counselor. *Professional School Counseling*, 7(4), 256–262.
- Herrenkohl, T. I., Maguin, E., Hill, K. G., Hawkins, J. D., Abbot, R. D., and Catalano, R. F. (2000). Developmental risk factors for youth violence. *Journal of Adolescent Health*, 26(3), 176–186.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., and Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools, healthy schools: Measuring organizational climate*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Işık, H. (2004a). Okul güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi (Güz 2004)*, Sayı: 164.
- _____. (2004b). Öğrenme ortamlarının fiziksel düzeni. M. Şişman ve S. Turan (Ed.), *Sınıf Yönetimi* (ss. 37–71). Ankara: Öğreti, Pegem A Yayıncılık.
- Kadel, S., Watkins, J., Follman, J., and Hammond, C. (1999). *Reducing school violence: Building a framework for school safety (Third Edition)*. Tallahassee, FL: Florida State Department of Education.
- Kişioğlu, A. N., Demirel, R., and Öztürk, M. (2005). Assessing the indoor environment of primary schools in the southwest of Turkey. *Indoor Built Environ*, 14(2), 141–145.
- Kitsantas, A., Ware, H. W., and Martinez-Arias, R. (2004). Students' perceptions of school safety: Effects by community, school environment, and substance use variables. *Journal of Early Adolescence*, 24(4), 412–430.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291–319.
- Lester, D., Hvedza, J., Sullivan, S., and Plourde, R. (1983). Maslow's hierarchy of needs and psychological health. *The Journal Of General Psychology*, 109, 83–85.
- Lewis-Palmer, T. (1999). Developing positive school-wide discipline systems. In T. J. Lewis ve G. Sugai (Eds.), *Safe schools: School-wide discipline practices* (pp. 5–11). Reston, VA: Council for Children With Behavioral Disorders.
- M.E.B. (1961). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu*. Resmî Gazete. Sayı: 10705. (Değişik: 12.11.2003 – 5002/1 md- 25296 Sayılı Resmî Gazete).
- McNeely, C. A., Nonnemaker, J. M., and Blum, R. W. (2002). Promoting school connectedness: Evidence from the national longitudinal study of adolescent health. *Journal of School Health*, 72(4), 138–146.
- Miller, A. M. (2003). *Violence in U.S. public schools: 2000 School survey on crime and safety, NCES 2004-314 Revised*. U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- National Educational Service. (1996). *How to create safe schools: Action steps for the community. A workshop and planning guide to help communities bring security and peace to their schools*. Bloomington, IN: Author.
- National Institute of Education's. (1978). *Violent schools, safe schools: The safe school study report to congress*. Washington, DC: National Institute of Education's
- National School Safety Center. (1990). *School safety check book*. Malibu, CA: Pepperdine University, National School Safety Center.
- North Carolina State Department of Public Instruction. (1998). *Safe schools facilities planner. Environmental control, school size, health and life safety, school climate and order*. Raleigh: North Carolina State Department of Public Instruction.
- Nural, E. (2002). Okul ve sınıf ortamı. E. Toprakçı (Ed.), *Eğitim üzerine* (ss. 291–317). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Okul Güvenliğine İlişkin Kurumsal Etkenler ve Alınabilecek Önlemler ◆

- Payne, A. A., Gottfredson, D. C., and Gottfredson, G. D. (2003). Schools as communities: The relationships among communal school organization, student bonding, and school disorder. *Criminology*, 41(3), 749-777.
- Perone, D. C. (1998). *The relationship between school climate and school safety: Perceptions of urban middle school students and teachers*. Unpublished Doctoral Dissertation, Temple University.
- Petal, M., ve Türkmen, Z. (2001). *ABCD temel afet bilinci el kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü-BÜ-KRDAE.
- Peterson, R. L., and Skiba, R. (2001). Creating school climates that prevent school violence. *The Social Studies*, 92(4), 167-175.
- Planty, M., and DeVoe, J. F. (2005). *An Examination of the conditions of school facilities attended by 10th-grade students in 2002 (NCES 2006-302)*. U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Prothrow-Stith, D., and Quaday, S. (1995). Hidden casualties: The relationship between violence and learning. *Streamlined Seminar*, 14(2).
- Robbins, S. P. (1994). *Örgütsel davranışın temelleri* (S. A. Öztürk, Trans.). Eskişehir: Etam A.Ş.
- Schneider, T., Walker, H., and Sprague, J. (2000). *Safe school design: A handbook for educational leaders- applying the principles of crime prevention through environmental design*. Eugene, OR: Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon.
- Schreck, C. J., Miller, J. M., and Gibson, C. L. (2003). Trouble in the school yard: A study of the risk factors of victimization at school. *Crime ve Delinquency*, 49(3), 460-484.
- Shader, M. (2003). Risk factors for delinquency: An overview. *Child Delinquency Bulletin Series (NCJ 193409)*. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention: Washington, DC.
- Stephens, R. D. (1995). *Safe schools: A handbook for violence prevention*. Bloomington, IN: National Educational Service.
- Şişman, M. (2004). *Öğretmenliğe giriş (7. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Warner, B. S., Weist, M. D., and Krulak, A. (1999). Risk factors for school violence. *Urban Education*, 34(1), 52-68.
- Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. *The Annals Of The American Academy Of Political and Social Science*, 567, 88-107.
- Welsh, W. N. (2003). Individual and institutional predictors of school disorder. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 1(4), 346-368.
- Welsh, W. N., Stokes, R., and Greene, J. R. (2000). A macro-level model of school disorder. *Journal of Research In Crime and Delinquency*, 37(3), 243-283.
- <http://egitimdestek.meb.gov.tr/haber.php?id=97>. *Yeni Okul Projeleri ile Adınızı Geleceğe Taşıyın*. (Millî Eğitim Bakanlığı Resmi Web Sitesi, Erişim: 16.02.2006).

INSTITUTIONAL FACTORS RELATED TO SCHOOL SAFETY AND SOME PRECAUTIONS

Niyazi ÖZER*
Burhanettin DÖNMEZ**

Abstract

An educational environment that students and school personel feel safe and free of intimidation, is one of the basic conditions in order to realize teaching in schools and to reach educational aims. However sometimes there are some inappropriate issues for teaching that may arise from students, teacher, administrator, school buildings or community.

It is difficult to consider all of the individual, familial, social and institutional factors that may prevent school safety and also to take precautions to reduce their negative effects. But at least, institutional factors affecting school safety and its negative effects on teaching activities should be minimized. The purpose of this article is to define institutional factors in literature that affect school safety.

Key Words: School safety, institutional (internal) factors, external factors

* Ass.; İnönü University Faculty of Education

** Assoc.Prof.; İnönü University Faculty of Education